

TULKKI TAUSTAPEILISSÄ
Viittomakielen tulkkien kokemat haasteet autokoulutulkkauksessa

Janina Alanko ja Annina Piironen
Opinnäytetyö, kevät 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Länsi, Turku
Viittomakielentulkin koulutusohjelma
Viittomakielentulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Alankoja, Janina & Piironen, Annina. Tulkki taustapeilissä, Viittomakielen tulkkien kokemat haasteet autokoulutulkkauksessa. Diak Länsi, Turku, kevät 2011, 55 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Viittomakielentulkin koulutusohjelma, viittomakielentulkki (AMK).

Opinnäytetyön tavoite oli selvittää viittomakielen tulkkien kokemia haasteita autokoulutulkkauksilanteissa. Pyrkimyksenä oli myös selvittää tulkkien hyväksi havaitsemia ratkaisumalleja haastavissa tulkkaustilanteissa ja tuoda kyseiset ratkaisumallit kaikkien tulkkien tietoisuuteen.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselytutkimuksella. Kyselylomake laadittiin tekijöiden kesken ja se lähetettiin pilottikyselynä opiskelutovereille, jonka jälkeen se lähetettiin sähköisenä kyselynä valtakunnallisesti Suomen viittomakielentulkeille.

Vastauksia saatiin yhteensä 77. Vastaukset analysoitiin ja niistä poimittiin tulkkien hyväksi havaitsemia ratkaisumalleja autokoulutulkkauksilanteisiin. Näistä ratkaisumalleista kerättiin jokaiselle autokoulun osa-alueelle oma taulukonsa.

Kyselytutkimuksen vastauksista kävi ilmi, että suuri osa tulkeista koki autokoulutulkkauksessa haasteelliseksi erityisesti sijoittumisen sekä viittomiston. Tulkit kaipaivat yhteneväistä viittomistoa autokoulutulkkaukseen.

Kyselytutkimuksen vastauksien perusteella voi sanoa, että autokoulutulkkaukseen olisi hyvä saada yhteneväinen viittomisto esimerkiksi dvd-muodossa. Olisi myös hyvä, mikäli sama tulkki pystyisi olemaan läpi koko autokoulun, jolloin viittomisto pysyisi sekä viittomakieliselle asiakkaalle että tulkille samana.

Asiasanat: ajo-opetus, autokoulu, sijoittuminen, tulkkaus, tulkkausratkaisut

ABSTRACT

Alankoja, Janina and Piironen, Annina. Interpreter In The Rear-view Mirror – Challenges Experienced by Sign Language Interpreters in Driving School Settings .

55 p., 2 appendices. Language: Finnish. Turku, Spring 2011.

Diaconia University of Applied Sciences, Degree: Sign Language Interpreter

The aim of this thesis was to find out what are the challenges a sign language interpreter faces in a driving school situation. The aim also was to research good practices already used by sign language interpreters on challenging interpreting situation and also brings those solutions in to every interpreter's knowledge.

The data was collected through a survey. An electronic was made by the authors and it was tested out with student colleagues. After that it was sent nationally via e-mail to Sign Language Interpreters all over Finland.

The answers were analyzed and from those were collected the solutions what interpreters discovered to be good in driving school situations. Different solution models that were used were collected to charts for different parts of driving school.

Interpreters felt that the most challenging things in driving school situations were placement and signs. The survey answers showed that interpreters feel a need to converging signs for driving school settings.

From respondent's point of view it would be good to have uniform signs for example in DVD-form. It would be also good if one and same interpreter could be from the start of the driving school to the end so the signs would stay the same for the customer and also for the interpreter.

Keywords: interpreting, driving instruction, driving school, placement, good practices of interpretation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 VIITTOMAKIELEN TULKIN TYÖ	8
2.1 Viittomakieli.....	9
2.2 Viittomakielen tulkkaus	9
2.2.1 Asioimistulkkaus	10
2.2.2 Opiskelutulkkaus	10
3 AUTOKOULU	11
3.1 Teoriatunti	12
3.2 Ajotunti	12
3.3 Kuljettajantutkinto	13
3.4 Liukkaankelinajo, pimeänajo ja moottoripyöräkoulu.....	14
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	15
4.1. Kyselytutkimuksen teoriaa	15
4.2 Kyselyn toteutus.....	16
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	17
5.1 Vastaajien taustat	17
5.2 Tulkkien valmistautumistavat.....	20
5.2.1 Teoriatunti.....	20
5.2.2 Ajotunti	22
5.2.3 Teoriakoe.....	23
5.2.4 Ajokoe	24
5.3 Tulkkien kokemat haasteet	25
5.3.1 Teoriatunti.....	25
5.3.2 Ajotunti	27
5.3.3 Teoriakoe.....	28
5.3.4 Ajokoe	30
5.3.5 Liukkaan kelin ajo.....	31

5.3.6 Pimeänajo.....	32
5.3.7 Moottoripyörä- ja kevytmoottoripyöräkoulu	32
 6 RATKAISUTAVAT	 34
6.1 Teoriatunti	34
6.2 Ajotunti	37
6.3 Teoriakoe	39
6.4 Ajokoe.....	40
6.5 Liukkaan kelin ajo	42
6.6 Pimeänajo	43
6.7 Moottoripyörä- ja kevytmoottoripyöräkoulu.....	45
 7 POHDINTA	 47
 LÄHTEET	 50
 LIITTEET	 51
LIITE 1: Saatekirje.....	51
LIITE 2: Kysely.....	52

1 JOHDANTO

Tutkielmamme tarkoitus on selvittää autokoulutulkkaukseen liittyviä haasteita. Vuonna 2010 Törnroos & Ylkänen ovat tehneet Humanistisessa ammattikorkeakoulussa tutkielman autokouluviittomista, mutta tulkkien kokemista haasteista autokoulutilanteissa ei ole aikaisemmin tehty alallamme tutkimusta ainakaan Suomessa. Haluamme selvittää viittomakielen tulkkien kokemia haasteita sekä heidän hyväksi havaitsemiaan keinoja kyseisissä tulkkaustilanteissa. Lisäksi olemme keränneet tulkkien työhön tulkkien käyttämiä valmistautumistapoja autokoulutulkkauksessa. Tutkimuksessamme keskitymme ainoastaan viittomakielen tulkkien näkökulmaan.

Viittomakielen tulkki on ammattilainen, jonka tulisi osata kääntää ja tulkata kieleltä toiselle. Autokoulutulkkaus on lähes samanlaista tulkkausta kuin minkä tahansa oppitunnin tulkkaus. Eron tekee vaikea sanasto sekä ajotunnit, joissa tulkin on mietittävä tarkkaan, miten hän sijoittuu ja miten hän ajoittaa tulkkaamisen. Tavalliseen oppituntiin tekee poikkeuksen myös se, että ajotunteihin liittyy muitakin ihmisiä ja liikennettä, jota oppilaan on tulkkauksen lisäksi seurattava

Ennakko-oletuksemme on, että autokoulutulkkaukseen liittyy haasteita, kuten merkitykseltään ja äänneasultaan lähes samankaltaisten sanojen erottaminen viittomatasolla. Lisäksi pohdimme tulkin sijoittumista eri autokoulutilanteissa ja sitä, koketaanko sijoittuminen haasteeksi. Halusimme kyselytutkimuksellamme selvittää, kokevatko kaikki tulkit samat asiat haasteiksi.

Kysely tehtiin Webropolin kautta valtakunnallisesti Suomen viittomakielen tulkeille. Kyselyn vastausten perusteella kokoamme yhteen tulkkien hyväksi havaitsemat tulkkauskeinot kaikkien saataville. Emme kuitenkaan halua tehdä varsinaista ohjeistusta, jonka mukaan tulkkien olisi toimittava, vaan haluamme antaa tulkkien käyttöön toimivaksi todettuja ratkaisumalleja vastaavanlaisiin tilanteisiin.

Uskomme työmme hyödyttävän niin viittomakielen tulkkeja autokoulutulkkaukseen valmistautumisessa sekä haastavien tilanteiden ratkaisemisessa autokou-

lutilanteissa kuin autokouluopettajia heidän saadessaan tietoa viittomakielen tulkin toiminnasta ja viittomakielestä.

2 VIITTOMAKIELEN TULKIN TYÖ

Viittomakielen tulkin työ on monipuolista. Viittomakielen tulkki on kielen ja kulttuurin välittäjä. Tulkkaustilanteita voi olla kaikilta elämän osa-alueilta. Tulkin työ on ihmisläheistä. Viittomakielen tulkki välittää ja tulkkaa kieltä neutraalisti. Viittomakielen tulkin asiakkaita ovat kuurot, kuuroutuneet, huonokuuloiset, kuurosokeat sekä kuulevat henkilöt. Viittomakielen tulkki toimii kielenvälittäjänä ja kääntäjänä eri tilanteissa. Viittomakielen tulkin työ perustuu ammattieettiseen säännöstöön sekä ammattietiikkaan. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry i.a.; Koulutusnetti i.a.)

Ammattieettinen säännöstö:

1. *Tulkki noudattaa ehdotonta vaitiolovelvollisuutta.*
2. *Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.*
3. *Tulkki ottaa vastaan toimeksiannon vain, jos hänellä on siihen tarpeellinen pätevyys ja jossa hän ei ole jäävi.*
4. *Tulkki kunnioittaa ja tukee asiakkaidensa itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta.*
5. *Tulkki osoittaa solidaarisuutta ammattikuntaansa kohtaan.*
6. *Tulkki valmistautuu ajoissa ja huolellisesti tehtävänsä.*
7. *Tulkki käyttäytyy toimeksiannon yhteydessä moitteettomasti.*
8. *Tulkki on puolueeton eikä anna henkilökohtaisten asenteidensa tai mielipiteidensä vaikuttaa työnsä laatuun.*
9. *Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.*
10. *Jos tulkki toimii sellaisessa asiakastyössä, jossa asiakkaat ovat myös tulkkipalvelun käyttäjiä, hän toimii niin että ammattiroolit eivät sekoitu.*

(Suomen Viittomakielen Tulkit ry i.a.)

Viittomakielen tulkin koulutus kestää neljä vuotta ja on laajuudeltaan 240 opintopistettä. Viittomakielen tulkin koulutusta järjestetään Diakonia-ammattikorkeakoulussa Turussa sekä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa Helsingissä ja Kuopiossa. (Diak i.a.; Humak i.a.)

2.1 Viittomakieli

Viittomakieli on turvattu Suomen lailla (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 19.2.2010/133). Suomessa on noin 5 000 kuuroa henkilöä, jotka käyttävät viittomakieltä äidinkielenään ja noin 10 000 kuulevaa henkilöä, joille viittomakieli on äidinkieli, toinen kieli tai vieras kieli. Viittomakieltä tuotetaan käsien liikkeillä, kasvojen ilmeillä sekä kehon liikkeillä. Viittomat koostuvat osista, joita ovat käsimuoto, paikka, liike, orientaatio ja ei-manuaaliset piirteet. Viittomakielet ovat kansallisia, itsenäisiä kieliä, kuten puhututkin kielet. Viittomakielellä on mahdollista ilmaista kaikkea samaa, mitä puhutuillakin kielillä on mahdollista ilmaista. (Viittomakielisen opetuksen portti Viivi i.a.; Kuurojen Liitto i.a.) Viittomakieli ja suomen kieli ovat molemmat viittomakielen tulkin työkieliä. Tässä työssä viittomakielellä tarkoitamme suomalaista viittomakieltä.

2.2 Viittomakielen tulkkaus

Viittomakielen tulkkauksessa tulkki välittää viestiä puhutun kielen sekä viittomakielen välillä. Tulkkaus voidaan jakaa konsekutiivi- ja simultaanitulkkaukseen. Konsekutiivitulkkauksessa tulkki tulkkaa asian puhekokonaisuuden jälkeen. Simultaanitulkkauksessa tulkkaus tapahtuu samanaikaisesti puhujan puhuessa. (Tommola 2006, 128.) Tulkkaukseen on suositeltavaa aina valmistautua. Tulkin on helpompi tulkata asiaa, mikäli hän on voinut valmistautua aiheeseen hyvissä ajoin. Tulkki voi valmistautua tulkkaustilanteeseen helpommin, mikäli hänellä on mahdollisuus saada tilanteessa käytettävä materiaali itselleen etukäteen. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry i.a.)

2.2.1 Asioimistulkkaus

Asioimistulkkaus on tulkkausta jokapäiväisissä tilanteissa, kuten pankissa tai lääkärissä. Viittomakielen tulkki on asioimistilanteissa ainoastaan kielen välittäjänä kahden kielen välillä. Tulkki ei itse puutu tilanteen kulkuun. Asioimistilanteessa voidaan tulkata joko konsekutiivisti, eli tulkkaus tapahtuu kootusti tietyn väliajoin, tai simultaanisti, jolloin tulkkaus on viittomisen tai puheen kanssa samanaikaista. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 5/2002.)

2.2.2 Opiskelutulkkaus

Opiskelutulkkaus tapahtuu oppilaitoksissa. Tulkki toimii kielen välittäjänä viittomakielisen asiakkaan ja opettajan sekä muiden oppilaiden ja henkilökunnan välillä. Tulkki on tilanteessa ainoastaan asian välittäjänä, ei avustajana. Tulkkaus tapahtuu sekä suomen kieleltä viittomakielelle että viittomakieleltä suomen kielelle. Opiskelutulkkauksilanteissa tulkataan pääasiallisesti luokka- ja opetustilanteissa. Kirjoitustulkin on mahdollista tulkata puhuttava asia tietokoneen ruudulle kirjoittaen. (Kuurojen Liitto ry, 2006).

3 AUTOKOULU

Autokoulussa käsitellään liikenteessä kuljettajana olemista, eri liikennetilanteissa ajamista, itsenäisesti ajamista sekä vaikeissa olosuhteissa ajamista. Lisäksi autokoulussa opetettaviin asioihin kuuluu liikennemerkkien opettelu sekä niiden hallinta. Perinteisimmät ajokorttiluokat ovat henkilöauto (B), kuorma-auto (C), kevytmoottoripyörä (A1) sekä moottoripyörä (A). Autokouluissa on yleisesti käytössä henkilö- ja kuorma-auto oppikirja sekä moottoripyöräoppikirja. Autokouluopetus perustuu Tieliikennelain Ajokorttiasetukseen:

Autokoulussa on annettava kuljettajaopetus niin, että oppilas kykenee liikennesääntöjä noudattaen turvallisesti ja joustavasti kuljettamaan ajoneuvoa erilaisissa liikennetilanteissa ja -ympäristöissä. Opetuksen tavoitteena on, että hän kykenee välttämään vaaratilanteita ja toimimaan niissä oikein onnettomuuden ehkäisemiseksi tai sen seurausten lieventämiseksi. Kuljettajaopetuksessa on korostettava erityisesti huomaavaisuutta muita tienkäyttäjiä kohtaan.

— —

Opetuksessa on annettava tiedot liikennejärjestelmästä, sen toiminnasta ja siihen liittyvistä riskeistä sekä tienkäyttäjryhmien turvallisuuteen vaikuttavista muista tekijöistä. Oppilaalle on opetettava liikennesäännöt, liikennemerkkit ja muut liikennettä koskevat määräykset sekä moottorikäyttöisen ajoneuvon tai ajoneuvoyhdistelmän oikea käyttötapa sen kuljettamisen erityispiirteet huomioon ottaen. (28.8.2008/556) (Tieliikennelaki Ajokorttiasetus 7.9.1990/845 4 LUKU 19§ (18.9.2003/814) Opetuksen tavoite ja toteuttaminen).

Suomessa on käytössä kaksivaiheinen autokouluopetus: ensimmäinen lyhytaikainen ajokortti on voimassa kaksi vuotta ja toisen vaiheen jatkokoulutus on suoritettava ennen ensimmäisen ajokortin viimeistä voimassaolopäivää. Ensimmäisessä vaiheessa on perusopetusta yhteensä 36 tuntia: 20 tuntia teoriaopetusta luokassa sekä 32 ajokertaa. Yksi ajokerta on 25 minuuttia. Lisäksi

ensimmäiseen vaiheeseen kuuluu kuljettajantutkinto. Ensimmäisen ja toisen vaiheen välissä on välivaihe, jossa henkilö harjoittelee itsenäisesti 6–24 kuu- kautta. Toisen vaiheen aikana arvioidaan oppilas yksilöllisesti, harjoitellaan ajo- harjoitteluradalla, ajetaan itsenäisesti sekä opiskellaan ryhmänä luokassa. (Au- tokoululiitto i.a.; Rintee 2006, 6). Ajokortin saamiseksi opiskellaan tarvittavat tiedot ja taidot ja lopuksi suoritetaan kuljettajantutkinto, joka sisältää teoria- ja ajokokeet.

3.1 Teoriatunti

Teoriaopetus tapahtuu autokoulun luokassa, ja tunneilla on muun muassa eri- laisia ryhmätehtäviä ja -keskusteluja. Opetuksessa hyödynnetään oppikirjama- teriaalien lisäksi myös multimediamaateriaaleja. Autokoulu sisältää yhteensä 20 oppituntia teoriaopetusta. Yhden teoriatunnin pituus on 45 minuuttia. (Autokou- luliitto i.a.) Teoriatunneilla on mahdollista opetella muun muassa sellaisia asioi- ta, joita ajotunneilla ei ehditä käsittelemään. Tällaisia asioita voi olla esimerkiksi tutustuminen liikenteen vaaratilanteisiin. (Rintee 2006, 7.)

3.2 Ajotunti

Ajo-opetus sisältää neljä eri jaksoa: ajoneuvon käsittelyharjoituksen, harjoituk- set taajamaliikenteessä, harjoitukset maantienopeuksissa sekä näytöt ja harjoi- tukset ajoradalla (Rintee 2006, 8).

Ajotunnit suunnitellaan jokaiselle oppilaalle sopivaksi. Opiskelu alkaa auton kä- sittelyharjoituksilla ja etenee helpoista liikennetilanteista vaativimpiin. Tavoittee- na on oppia ajamaan itsenäisesti. Ajo-opetusta on 30 tai 32 ajokertaa riippuen siitä, sisältääkö ajo-opetus pimeällä ajamisen opetuksen. Päivän aikana voi olla

1–4 ajokertaa ja yhden ajokerran kesto on noin 25 minuuttia. BC-luokan ajokorttiin kuuluu lisäksi vähintään 20 tuntia ajo-opetusta kuorma-autolla. (Autokoululiitto i.a.; Rintee 2006, 8.)

Ajotunnit sisältävät käsittelyharjoituksia, joissa valmistaudutaan ajoon, liikkeellelähtöön sekä pysäyttämiseen. Lisäksi opetellaan auton suunnan ja nopeuden säätelyä sekä hallintalaitteiden käyttöä. Taajamaliikenne harjoituksissa ajotunnit tapahtuvat taajamaliikenteessä. Näissä harjoituksissa opetellaan erilaisia liikennetilanteita, kuten liittymistä liikenteeseen ja risteysajoa. Itsenäisessä ajamisessa maantiellä oleellista on ajon itsenäisyys sekä kokonaiset ajotehtävät ja reitit. Näillä tunneilla autokoulun opettaja ei ohjaa ajamista enää niin paljon ja oppilaan tehtävänä on itse harjoitella maantiellä ja opasteiden mukaan ajamista. Vaikeissa olosuhteissa, kuten liukkaalla, ajamista voidaan harjoitella liukasradalla. (Rintee 2006, 8-9.)

3.3 Kuljettajantutkinto

Kuljettajantutkinto perustuu Tieliikennelain Ajokorttiasetukseen:

Kuljettajantutkinnossa on – – määräysten mukaisesti todettava, että tutkinnon suorittaja hallitsee kuljettajaopetukseen sisältyvät asiat sekä kykenee soveltamaan niitä ja toimimaan liikenteessä turvallisesti ja joustavasti. (28.8.2008/556) (Tieliikennelaki Ajokorttiasetus 5 LUKU Kuljettajantutkinto 26 § Kuljettajantutkinnon tavoite ja toteuttaminen.)

Kuljettajantutkintoon sisältyy teoriakoe ja ajokoe. Teoriakoe tehdään tutkinnon vastaanottajan toimipaikalla tietokoneella. Ajokokeen kesto on 45–60 minuuttia tutkintoluokasta riippuen. Kokeessa mitataan aina ajoneuvon käsittelytaitoja, kuten sitä, että oppilas hallitsee ajoneuvoa riittävän hyvin sekä osaa liikkua liikenteessä turvallisesti, sujuvasti ja itsenäisesti. (Liikenteen turvallisuusvirasto TraFi i.a.; Rintee 2006, 10.) Mikäli oppilaan ajokoe ei mene hyväksytysti läpi,

tarvitsee hänen käydä lisääjotunneilla sekä uudessa ajokokeessa (Rintee 2006, 10).

3.4 Liukkaankelinajo, pimeänajo ja moottoripyöräkoulu

Liukkaan kelin harjoittelussa harjoitellaan auton hallintaa liukkaalla. Harjoittelu tapahtuu useimmiten liukkaan kelin harjoitusradalla, jossa pystytään kokeilemaan turvallisissa olosuhteissa erilaisia liukkaan kelin ominaisuuksia sekä auton käyttäytymistä ja hallintaa. Useimmiten toisen vaiheen liukkaankelinajossa kommunikointi opettajan ja oppilaan välillä tapahtuu radiopuhelimien kautta; sekä opettajalla että oppilaalla on omat radiopuhelimet. Oppilas on yksin autossa ja opettaja kentän laidalla, josta käsin hän antaa radiopuhelimeen oppilaalle ohjeita.

Riippuu autokouluista miten pimeänajonharjoittelu on suoritettu; joko konkreettisesti pimeällä tai pimeänajon simulaattorilla. Pimeänajo tapahtuu yleensä pimeällä kaudella marraskuusta maaliskuuhun. Pimeänajosimulaattoria voidaan käyttää ympäri vuoden. Pimeänajolla harjoitellaan muun muassa eri ajovalojen käyttöä sekä nopeuden säätelyä.

Moottoripyöräopetukseen kuuluu teoriaopetusta 12 tuntia ja ajo-opetusta yhdeksän tuntia eli 18 ajokertaa. Mikäli oppilaalla on ennestään henkilöauton ajokortti, tarvitsee hänen suorittaa sekä teoriaopetusta 6 tuntia että ajo-opetusta 6 tuntia eli 12 ajokertaa. (Autokoululiitto i.a.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkielmassamme haluamme tutkia, mitä haasteita viittomakielentulkit kokevat autokoulutulkkauksilanteissa. Lisäksi haluamme selvittää, millaisia ratkaisumalleja autokoulutulkkauksessa on käytetty tai käytetään. Tutkielmassamme haluamme selvittää myös, miten tilanteet muuttuvat, kun ajoneuvona on moottori- tai kevytmoottoripyörä.

Tutkimus on toteutettu kyselytutkimuksena Webropol-ohjelman avulla. Ohjelman avulla on mahdollista tehdä laajempi kysely, joka voidaan lähettää laajalle vastaajajoukolle. Tutkimus on tehty valtakunnallisesti viittomakielen tulkeille. Tutkimuksen tavoitteena on kerätä tietoa vain viittomakielen tulkkien näkökulmasta.

4.1. Kyselytutkimuksen teoriaa

Kyselytutkimuksella voidaan tarkastella erilaisia yhteiskunnan ilmiöistä, ihmisten toiminnasta, mielipiteistä, asenteista ja arvoista. Kyselylomakkeella tutkija esittää kysymyksiä vastaajalle. (Vehkalahti 2008, 11.) Kyselytekniikkaa voidaan käyttää haluttaessa selvittää ihmisten aiempaa käyttäytymistä tai heidän käsityksiään tulevasta käyttäytymisestä. Kyselyä tehdessä on huomioitava se, ettei joitakin keskeisiä käyttäytymismalleja ehkä kyetä muistamaan, kuvaamaan tai niitä ei haluta muistaa. (Jyrinki 1977, 8.)

Kyselytutkimuksessa kysymykset ovat yhdenmukaiset ja samat kaikille vastaajille. Kyselyssä vastaajalla on mahdollista pohtia ja tarkistaa omia vastauksiaan. (Jyrinki 1977, 25.)

Kyselytutkimus voidaan selvittää monella eri tavalla. Esimerkiksi kyselyn toteuttamistapaan vaikuttaa se, mitä tutkimuksessa halutaan saada selville. Kyselyn toteutuminen edellyttää sitä, että asiaan on paneuduttu etukäteen huolellisesti.

Kysely olisi hyvä myös pilotoida ennen varsinaisen kyselyn toteuttamista. (Jyväskylän yliopisto, Koppa i.a.) Kysymykset voidaan toimittaa esimerkiksi sähköpostin tai postin välityksellä vastaajille. (Taideteollinen korkeakoulu, Virtuaaliyliopisto i.a.)

4.2 Kyselyn toteutus

Laadimme itse kyselylomakkeen (liite 2), jonka jaoimme kahdeksaan eri osa-alueeseen; taustatiedot, teoriatunnit, teoriakoe, ajotunnit, ajokoe, moottoripyörä/kevytmoottoripyörä, liukkaan kelin ajo, pimeäajo sekä yleistä. Kysely suunniteltiin siten, että vastaajalla ei tarvinnut olla kokemusta kaikista osa-alueista vastataksaan kyselyyn. Kyselyn toimivuuden testasimme opiskelutovereillemme ennen varsinaisen kyselyn lähettämistä.

Kyselymme sisältää kyllä/ei-kysymyksiä, avoimia kysymyksiä sekä mahdollisuuden vapaaseen kerrontaan. Kysely lähetettiin linkkinä sähköpostin välityksellä tulkkien postituslistalle. Sähköpostin alussa oli itse laatimamme saatekirje (liite 1) ja vastausaikaa kyselyyn oli noin viikko.

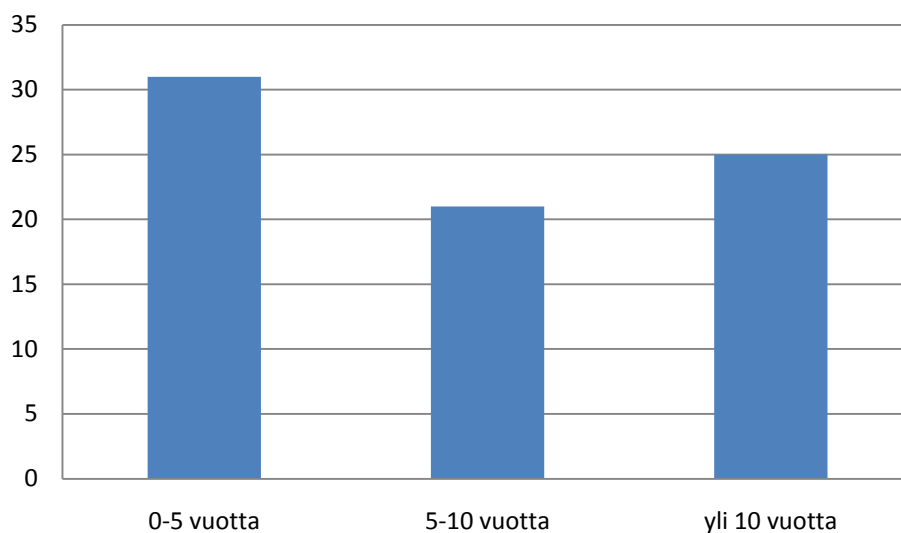
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa käsittelemme kyselymme tuloksia. Kyselymme vastasi 77 viittomakielen tulkkia ympäri Suomen. Saimme kaikkiin kyselymme osa-alueisiin runsaasti vastauksia. Kyselyyn vastanneilla tulkeilla oli vaihteleva määrä kokemusta autokoulun eri osa-alueista. Osa kyselymme kysymyksistä oli kysytty sen vuoksi, että niiden kautta oli mahdollista nousta jotakin uutta tutkittavaa esille. Kyseisten kysymysten vastauksista ei kuitenkaan ilmennyt relevanttia ongelmaa tutkimuksemme kannalta, joten kaikkia kysymyksiä ei ole käsitelty opinnäytetyössämme.

5.1 Vastaajien taustat

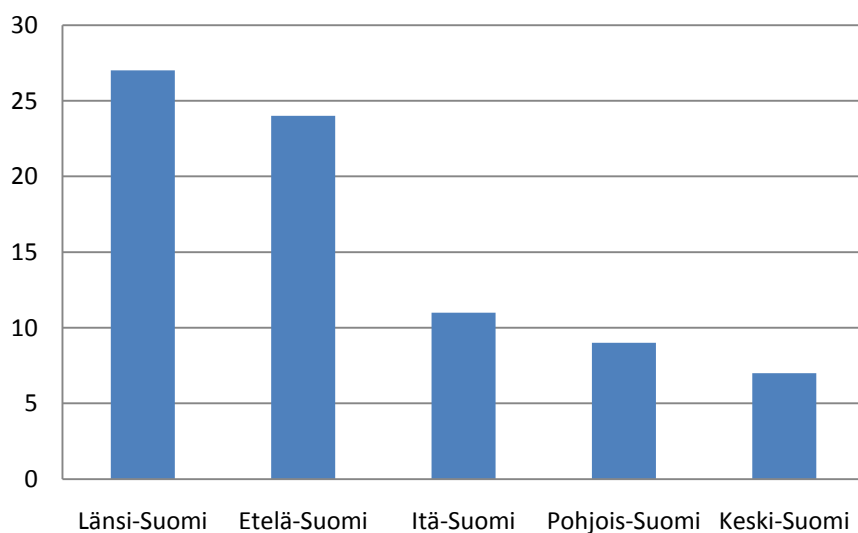
Olemme keränneet tietoa tulkkien sukupuolesta, työkokemuksesta, työskentelyalueesta sekä siitä, onko heillä itsellään ajokortti.

Vastaajia oli yhteensä 77, joista miehiä oli kuusi ja naisia 71. Vastaajista 76 oli suorittanut kuljettajantutkinnon, eli heillä oli ajokortti.

KUVIO 1. Työkokemus vuosina

Tulkeista 31 (40,3 %) on toiminut tulkkeina 0–5 vuotta, 21 (27,3 %) on toiminut tulkkeina 5–10 vuotta ja yli kymmenen vuotta tulkkeina toimineita on 25 (32,5 %).

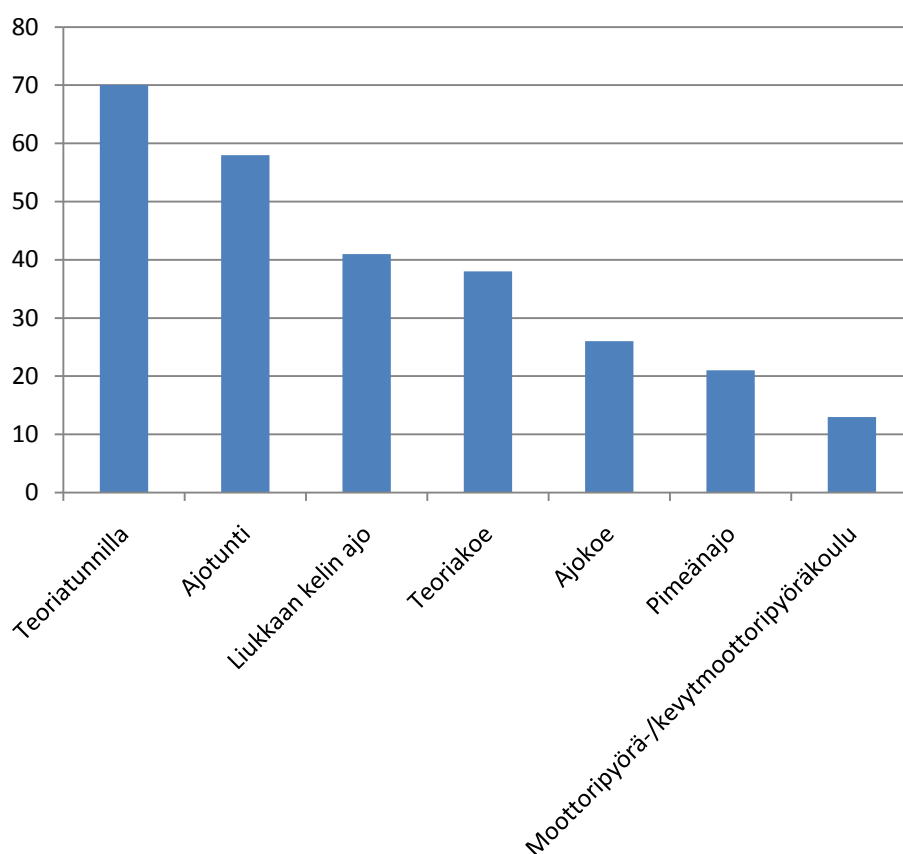

KUVIO 2. Alueellinen jakauma

Vastaajista 27 (35,1 %) työskentelee Länsi-Suomen alueella, 24 (31,2 %) Etelä-Suomen alueella, 11 (14,3 %) Itä-Suomen alueella, 7 (9,1 %) Keski-Suomen

alueella ja 9 (11,7 %) Pohjois-Suomen alueella. Enemmistö vastaajista oli siis Länsi-Suomen alueelta.

Kyselyssämme halusimme selvittää miten moni tulkeista oli ollut tulkkina erilaisissa autokoulutulkkauksissa. Kysymyksessä oli mahdollista valita kaikki eri tilanteen, joissa on toiminut tulkkina.

KUVIO 3. Tulkkina eri autokoulutilanteissa

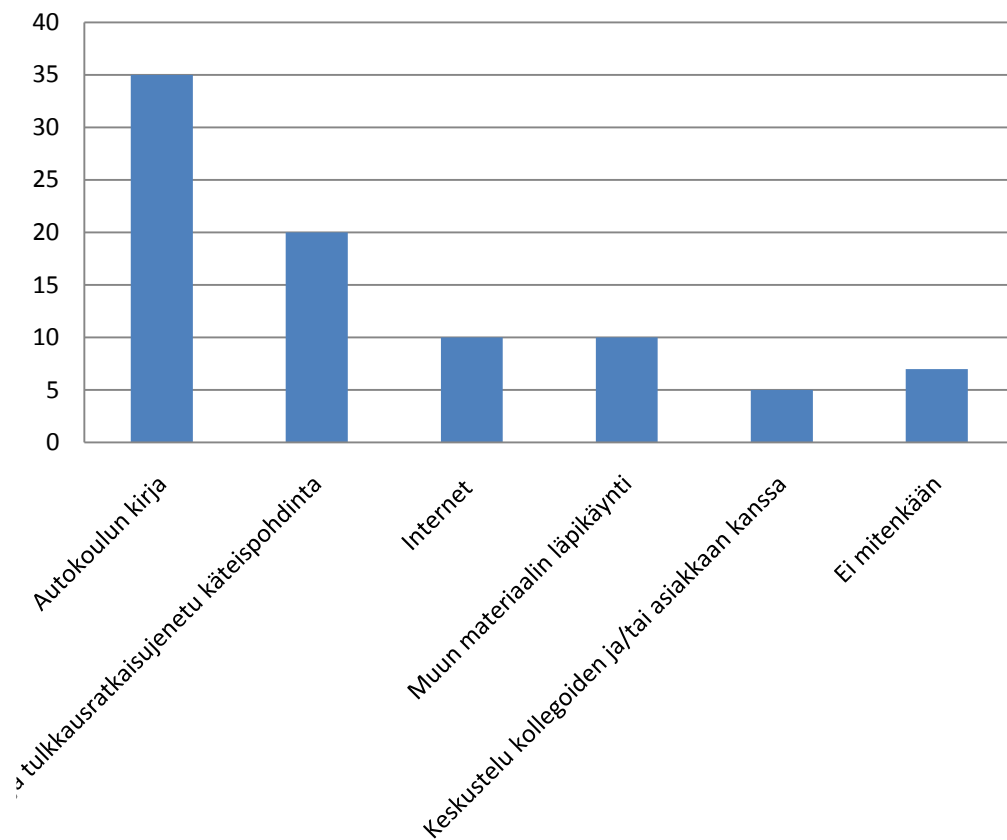
Vastaajista 70 (92,1 %) oli ollut tulkkina teoriatunnilla, 58 (75,3 %) ajotunnilla, 41 (53,2 %) liukkaan kelin ajossa, 38 (49,4 %) teoriakokeessa, 26 (33,3 %) ajokokeessa, 21 (26,9 %) pimeänajossa sekä 13 (16,7 %) moottoripyörä- ja/tai kevytmoottoripyöräkoulussa.

5.2 Tulkkien valmistautumistavat

Tässä kappaleessa käsittelemme tulkkien valmistautumistapoja eri autokoulun osa-alueisiin. Olemme poimineet vastauksista useimmin esille tulleet tavat valmistautua tulkkauksiin.

5.2.1 Teoriatunti

Valtaosa vastanneista selvittää teoritunnilla käsiteltävän aiheen etukäteen, jos se tilanteessa on mahdollista. Mikäli tulkkkaus toimeksianto tulee lyhyellä varoitusaajalla, aiheen selvittäminen voi olla hankalaa.

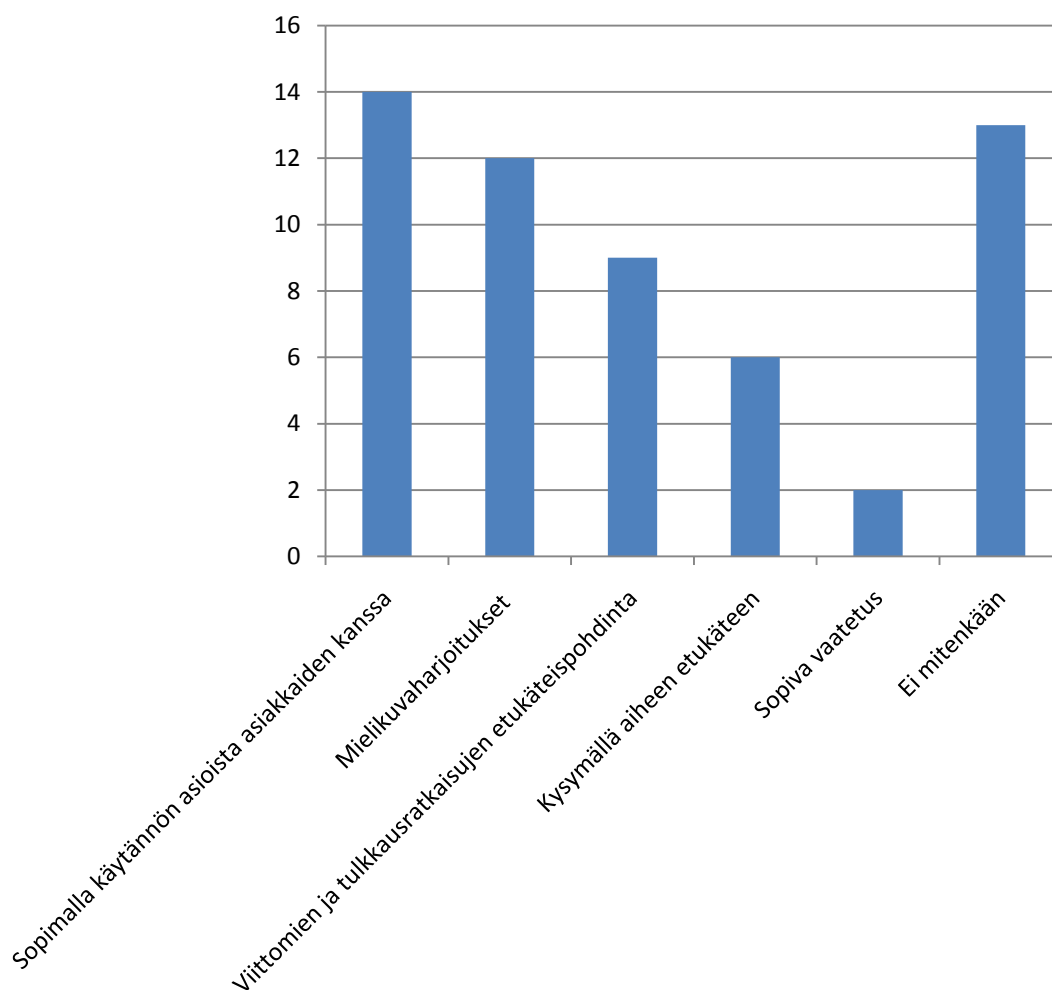

KUVIO 4. Teoriatuntiin valmistautumistavat

Vastauksista näkee, että suosituin valmistautumistapa on lukea autokoulun oppikirjaa etukäteen. Monet vastaajista kokevat hyödylliseksi viittomien sekä tulkkausratkaisujen etukäteispohdinnan. Vastaajat ovat hyödyntäneet myös internetiä tiedonhaun välineenä. Osa vastaajista valmistautuu kollegoidensa tietotaidon tai autokoululta saadun muun materiaalin avulla. Vastaajien vastauksista käy ilmi, että käytössä voi olla samanaikaisesti monta eri valmistautumistapaa.

5.2.2 Ajotunti

Tähän kuvioon kokosimme vastaajien ajotunnin tulkkauksessa käyttämiä valmistautumistapoja. Kuviosta käy ilmi useimmin käytetyt valmistautumistavat, joita tulkit ovat omassa työssään käyttäneet.

KUVIO 5. Ajotunnin valmistautumistavat

Vastauksista käy ilmi, että suosituin tapa valmistautua ajotunteihin, on sopia käytännön asioista asiakkaiden kanssa. Käytännön asioita voivat olla esimerkiksi keskustelemalla asiakkaan kanssa siitä, kuinka tulkkaus tapahtuu autossa, tai keskustelemalla autokouluopettajan kanssa kyseisen päivän ajoreitistä. Monet vastaajista käyttävät myös mielikuvaharjoituksia, esimerkiksi miettimällä

liikenteen kulkua. Useat vastaajista eivät ole valmistautuneet ajotunnin tulkkaukseen millään tavalla. Osa vastaajista kertoi kysyvänsä tunnin aiheen etukäteen tai tiedustelewansa monesko ajokerta oppilaalla on kyseessä. Viittomien ja tulkkausratkaisujen etukäteispohdinta on vastaajien keskuudessa myös käytössä. Muutamat mainitsivat valmistautuvansa ajotunnin tulkkaukseen sopivalla vaatetuksella.

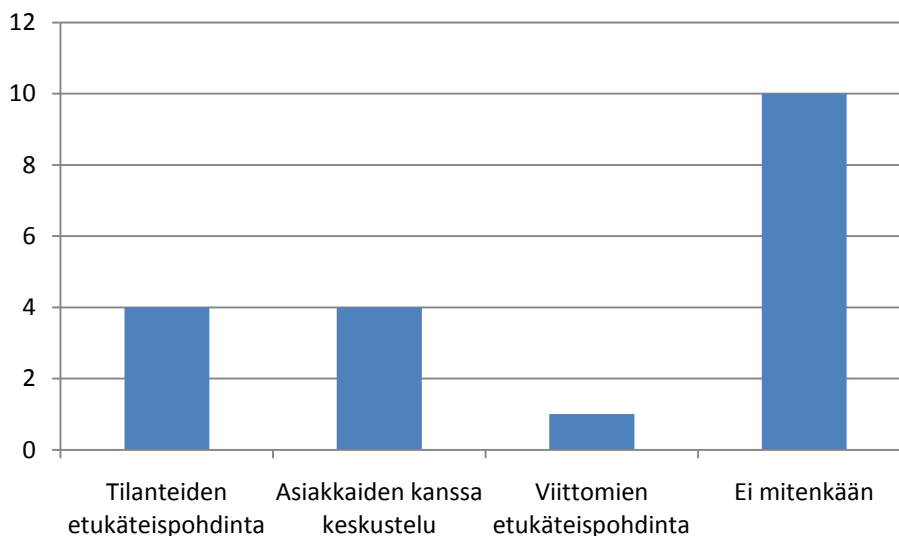
5.2.3 Teoriakoe

Vastaajista 15 (39,5 %) oli käynyt harjoituskysymykset etukäteen läpi. Monet pitivät harjoituskysymysten saantia etukäteen hyvänä asiana; näin on mahdollista pohtia mahdollisten kompakysymysten tulkkausvaihtoehtoja.

23 (60,5 %) vastaajaa ei ollut käsitellyt harjoituskysymyksiä. Osa heistä mainitsi syyksi lyhyen valmistautumisajan sekä sen, ettei ollut saanut kysymyksiä etukäteen. Osa vastaajista kertoi, ettei kysymyksiä voi saada etukäteen. Tarkemmin ei selvinnyt syytä siihen miksi kysymyksiä ei saisi etukäteen. Onko syynä eri autokoulujen erilaiset käytänteet vaiko mikä vaikuttaa siihen, että osa on saanut kysymykset ja osa ei.

5.2.4 Ajokoe

Tähän kuvioon olemme koonneet tulkkien käyttämiä valmistautumistapoja ajokokeen tulkkaukseen. Seuraavat tavat ovat yleisimmin käytössä olleita vaihtoehtoja.

KUVIO 6. Ajokokeen valmistautumistavat

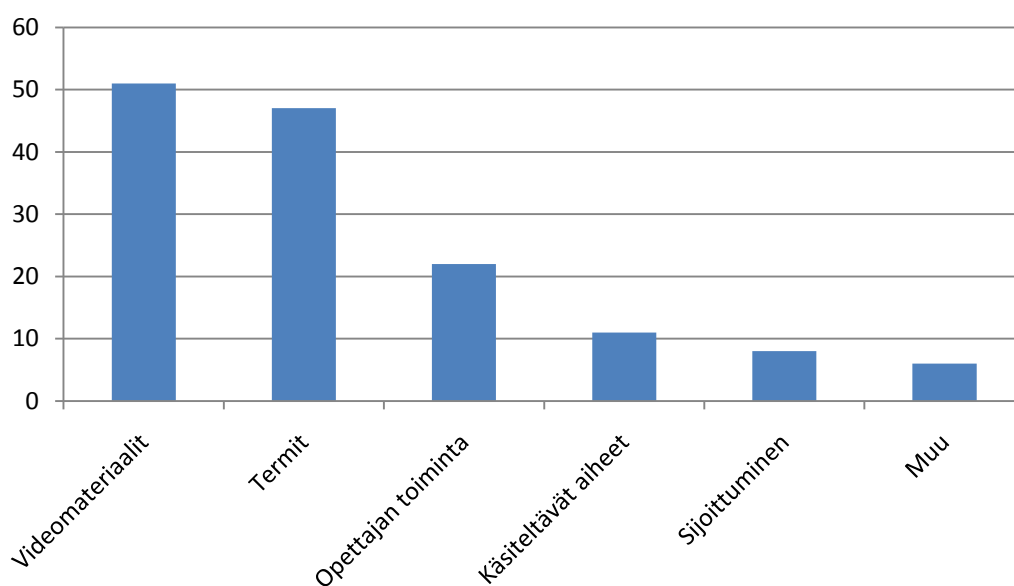
Suurin osa vastaajista ei valmistautunut lainkaan ajokokeen tulkkaukseen. Osa mainitsi myös, että ajokoe on hyvin lähellä ajotunnin tulkkaukseen, joten aiempaa tietoa ajotunnin tulkkauksesta on mahdollisuus käyttää hyväksi. Seuraavaksi yleisimpiä valmistautumistapoja ovat tilanteiden etukäteispohdinta sekä asiakkaiden kanssa keskustelu ennen kokeen alkua. Tilanteiden etukäteispohdinnassa saatettiin miettiä reittiä sekä omia kokemuksia omasta ajokokeesta. Viittomakielisen asiakkaan kanssa saatettiin keskustella hänelle aiemmin käytetyistä tulkkaustavista sekä omista toivomuksista tulkkauksten suhteen. Ajokokeen vastaanottajalle koettiin hyväksi kertoa tulkin roolista ja tehtävästä sekä siitä, miten tulkkaukset toteutetaan ajokokeen aikana. Osa vastaajista pohti ajokokeeseen ja liikenteeseen liittyviä viittomia ennen ajokokeen alkua.

5.3 Tulkkien kokemat haasteet

Tässä kappaleessa käsittelemme tulkkien kokemia haasteita eri autokoulun osa-alueilla. Kysymyksissä, jossa kartoitettiin tulkkien haastaviksi kokemia asioita, oli mahdollista valita kaikki itselleen haastavat vaihtoehdot.

5.3.1 Teoriatunti

Seuraavaan kuvioon on koottu vastaajien haastavaksi kokemia asioita. Vastaajista suurin osa kokee haastavaksi videomateriaalit sekä erilaiset termit.

KUVIO 7. Teoriatunnilla haastaviksi koetut asiat

Vastaajista 51 (73,9 %) kokee videomateriaalit haastaviksi, 47 (68,1 %) termit, , 22 (31,9 %) opettajan toiminnan, 11 (15,9 %) käsiteltävät aiheet, 8 (11,6 %) sijoittumisen sekä 6 (8,7 %) jonkin muun.

Termit kohdassa nousi esille kolme haasteellisimmiksi koettua asiaa; kaikille sanoille ei ole olemassa tai tiedossa viittomaa, autosien paikantaminen tulkin tietojen ollessa puutteellisia sekä termien tulkkaaminen siten, että asiakas saa sekä suomenkielisen että viittomakielisen termistön haltuunsa. Termien hallinta sekä suomenkielellä että viittomakielellä on tärkeää esimerkiksi teoriakokeessa, jossa asiakkaan tulee tunnistaa suomenkielinen termi.

Videomateriaalien kohdalla nousi esille myös kolme eniten haasteellisiksi koettua asiaa; nopea tempo, videomateriaalin huono kuuluvuus ja näkyvyys sekä tilanteet, joissa videomateriaalia ei ole ollut mahdollista katsoa etukäteen. Videomateriaalin tulkkauksessa koetaan haasteelliseksi myös opettajan kommentointi videon päälle.

Käsiteltävissä aiheissa suurimmaksi haasteeksi nousi asioiden visuaalinen esittämien, esimerkiksi erilaiset liikennetilanteet, kuten risteysajo. Tulkin tulee ymmärtää tilanne, ennen kuin sen voi tulkata.

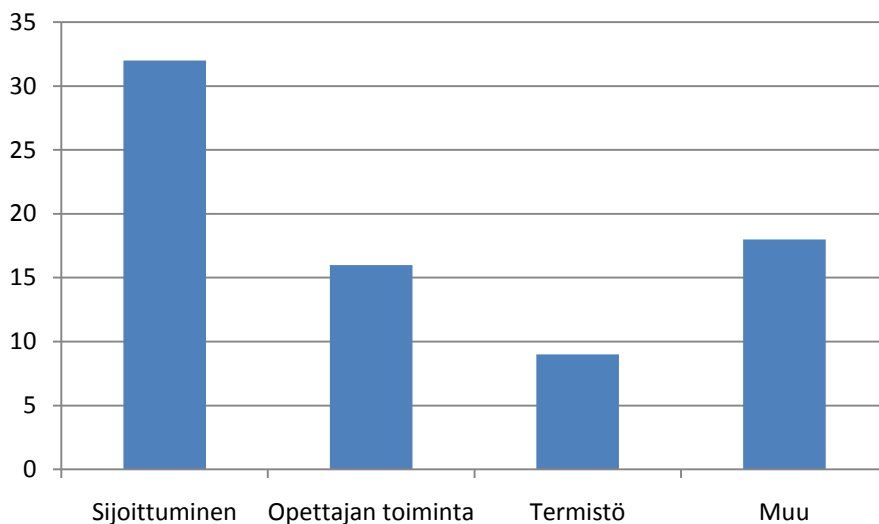
Opettajan toiminnassa haastavimmiksi asioiksi koetaan opettajan huumori, esimerkiksi vitsit ja välikommentit, sekä opettajan nopea puhetahti. Toisaalta opettajan puhe koetaan välillä myös jaarittelevaksi. Opettajan toiminnassa havaintomateriaaliin viittaaminen, esimerkiksi sanallisesti, koetaan haastavaksi sillä usein viittauksissa ei oteta huomioon, että tulkki ei välttämättä näe materiaalia. Myöskään kommentit *tästä* tai *täältä* eivät anna tulkkille tarpeeksi informaatiota tulkkaukseen.

Sijoittumisen kannalta haasteelliseksi koetaan luokkatilojen ahtaus sekä opettajan ja laitteiston sijoittuminen luokkatilassa.

Muita haastaviksi koettuja asioita ovat liikennetilanteen sanallisen selityksen tulkkaukseen viittomakielelle sekä asiakkaan passiivisuus tulkkauksessa.

5.3.2 Ajotunti

Kuvioon on koottu ajotunnilla haastavaksi koettuja asioita. Suurimmaksi haasteeksi vastaajat kokevat ajotunnilla sijoittumisen. Muuta -kohdassa vastaajilla oli mahdollisuus mainita itselleen muita haastavia asioita, joita ei ollut vaihtoehtoissa mainittu.

KUVIO 8. Ajotunnilla haastavaksi koetut asiat

Vastaajista 32 (62,7 %) kokee sijoittumisen haastavaksi, 16 (31,4 %) opettajan toiminnan, 9 (17,6 %) haastavaksi sekä 18 (35,3 %) jonkin muun.

Termien kohdalla haastavimmaksi koetaan viittomien JARRU, KAASU sekä KYTKIN erottaminen toisistaan viitottaessa. Myös kattavan termistön puute koetaan haastavaksi. Syynä termistön puuttumiselle voi olla tulkin tietämättömyys viittomistosta tai se, ettei kyseisille asioille ole (vakiintuneita) viittomia.

Haasteelliseksi sijoittumisen kannalta koetaan taustapeilin kautta viittominen sekä sijoittuminen takapenkille. Toisaalta muuta vaihtoehtoa ei ole opettajan istuessa oppilaan vieressä.

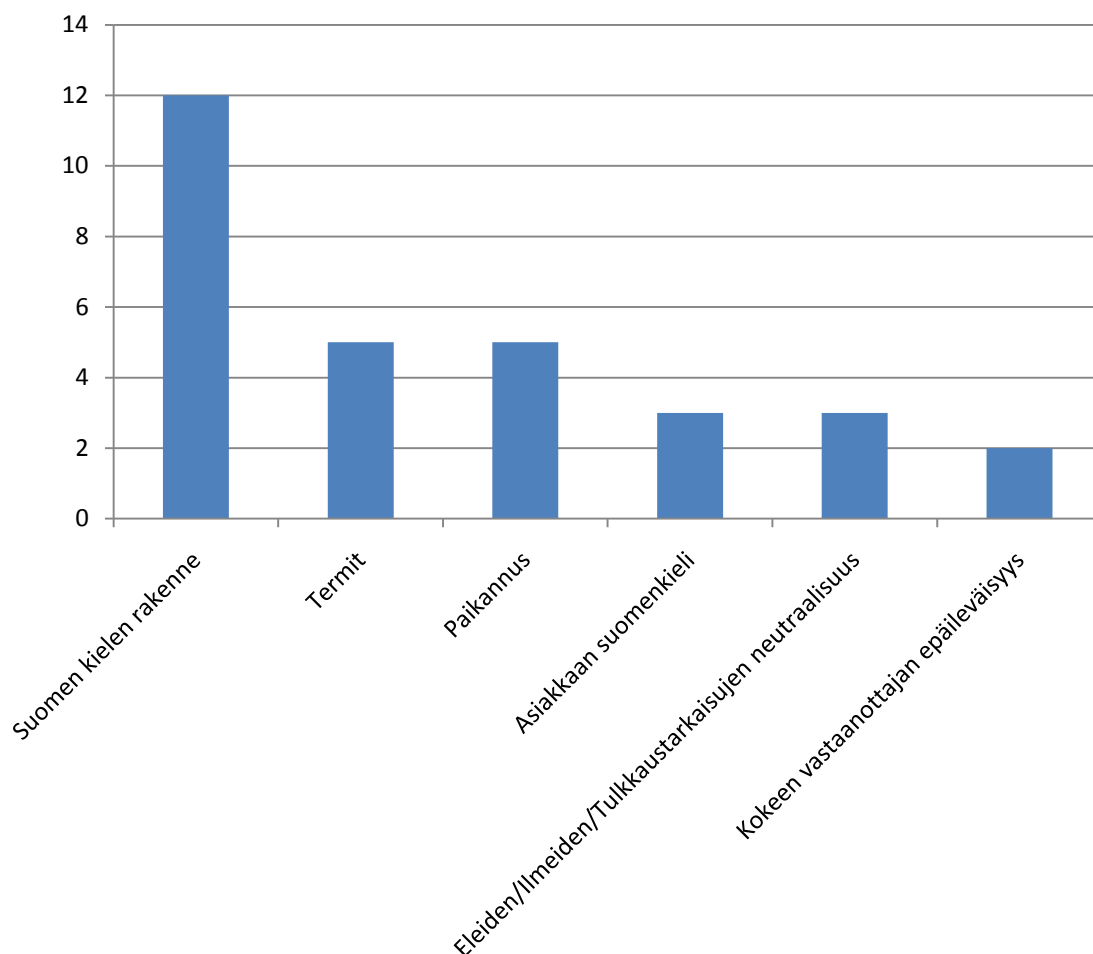
Opettajan toiminnassa haasteen tuo opettajan ohjeistus ajon aikana. Vastaajat pohtiva, että mikäli opettaja puhuu jatkuvasti opetuksen aikana, on tulkin hyvä

miettiä tulkkaako kaikkea, jos sillä on mahdollisesti häiritsevä vaikutus asiakkaan keskittymiseen ajon aikana.

Muut kohdassa suurimmaksi haasteeksi nousi tulkkauksen viive, ajoitus ja ennakointi. Asiat olisi hyvä tulkata sillä hetkellä, kun opettaja ne sanoo, mutta taustapeilin käyttö kesken ajon saattaa olla vaaraksi. Myös tulkkauksen viive pitää ottaa huomioon siten, että opettajan tulee antaa ohjeet tarpeeksi ajoissa, jotta tulkki ehtii ne tulkata ennen ohjeistettavaa tapahtumaa. Myös oppilaan yksikäsitteinen viittominen koetaan hankalaksi ymmärtämisen kannalta sillä on mahdollista, että ilmeet tulevat samanaikaisesti taustapeilin kautta. Puheelle tulkkauksen kannalta haastavaa on se, että oppilas viittoo eteenpäin ja tulkki istuu takapenkillä: käsien näkeminen voi olla hankalaa.

5.3.3 Teoriakoe

Kuvioon on koottu vastaajien mielestä teoriakokeessa haastavaksi koetut asiat. Teoriakokeessa haastavimmaksi asiaksi nousi suomen kielen rakenne. Myös termit ja paikannus ovat vastaajien mielestä haasteellisia.

KUVIO 9. Teoriakokeessa haastavaksi koetut asiat

Asiakkaan suomen kielen taito koetaan haasteeksi esimerkiksi tilanteessa, jossa suoraa viittomaa ei voinut käyttää tai sellaista ei ole ja termi olisi pitänyt antaa sormittaen tai suomen kielen mukaisesti viittoon.

Termistö on koettu haastavaksi, koska vakiintuneita viittomia ei ole kaikille autokoulun asioille käytössä. Näin ollen asioiden kesken voi sattua sekaannuksia, esimerkiksi viittomissa PERÄKÄRRY ja HINATA, joissa viittomamuoto on sama.

Paikannuksessa haastavaa on se, ettei tulkilla ole mahdollista nähdä näyttöä ja teoriakokeen kysymyksiä. Näin ollen tulkilla ei ole mahdollisuutta paikantaa asioita samalla tavalla, kuin ne on esitetty tietokoneella olevassa kysymyksessä.

Haastavimmaksi koettiin suomenkieliset ilmaisut, jotka voi helposti ymmärtää väärin tai monella tavalla. Useat kysymykset on muotoiltu kompakysymyksiksi, ja asiat saatetaan ilmaista melko monimutkaisesti.

Haastavaksi koetaan se, ettei tulkki omilla eleillä, ilmeillä tai tulkkausratkaisuilla paljasta vastausta.

Kokeen vastaanottajan epäileväisyys ja luotto, eli todennäköisesti tiedon puute tulkin työstä ja ammatillisuudesta, koetaan myös haastavaksi. Tulkit ovat olleet tilanteissa, joissa kokeen vastaanottaja on saattanut epäillä tulkin paljastavan asiakkaalle vastaukset. Näissä tilanteissa on hyvä kertoa tulkin työnkuvasta.

5.3.4 Ajokoe

Vastaajat kokevat ajokokeessa haastavaksi muun muassa tulkkauksen nopeuden, tutkinnon vastaanottajan ristiriitaiset ohjeet, tulkin tulkkauksen kyseenalaistamisen tai ajokokeen aikana puhumisen sekä oppilaan jännittämisen.

Tulkkauksen nopeudessa ongelmallisena koetaan se, miten tulkata asiakkaalle nopeasti, mutta selkeästi, jotta asiakas pystyisi keskittymään täysin ajamiseen. Nopeat ohjeet voivat myös olla hankalia, kun asiakkaan tarvitsee liikenteen lisäksi seurata tulkkia taustapeilin kautta.

Tutkinnon vastaanottajan ristiriitaiset ohjeet liikennemerkkien kanssa saattavat aiheuttaa sekä tulkille että oppilaalle hämmennystä. Esimerkkinä eräs vastaaja antoi tilanteen, jossa tutkinnon vastaanottaja oli käskennyt ajamaan niin pitkälle kuin mahdollista, mutta eteen tuli liikennemerkki, joka kielsi eteenpäin jatkamisen. Epävarma oppilas, jolla on huono suomen kielen taito, saattaa mennä tästä hämilleen. Tällaisissa tilanteissa tutkinnon vastaanottaja voi kyseenalaistaa tulkin tulkkauksen, jolla voi olla vaikutus kokeen lopputulokseen. Mikäli tutkinnon vastaanottaja puhuu paljon ajokokeen aikana, se on tulkattava. Tämä voi olla oppilaalle haasteellista, sillä hänen pitäisi seurata sekä liikennettä että jatkuvaa tulkkausta.

Oppilaan jännittäminen voi aiheuttaa sen, ettei hän katso riittävästi tulkkia. Hän ei joko jaksa tai pysty keskittymään tulkkaukseen jännityksen vuoksi. Tämä tuo haasteita tulkkauksen nopeuteen ja ohjeiden tarkkuuteen.

5.3.5 Liukkaan kelin ajo

Vastaajat kokevat haastaviksi asioiksi muun muassa tilanteiden sekä ohjeistuksen nopeuden, oman pelon tilanteesta sekä radiopuhelimien toimivuuden ja kuuluvuuden.

Tilanteiden sekä ohjeistuksen nopeudet koetaan haastaviksi, sillä viivettä ei saisi olla juuri lainkaan. Vastaajat kokevat ongelmalliseksi tulkata asia oikeassa kohdassa siten, ettei se häiritse ajoa. Myös opettajan ohjeistuksen tulisi tapahtua riittävän ajoissa eikä vasta silloin, kun toiminta tulisi jo aloittaa. Tästä on esimerkkinä tilanne, jossa opettaja antaa ohjeen vasta, kun oppilas on jo ajanut liukkaalle alueelle. Tulkin seuraaminen ja heittelehtivän auton hallinta samaan aikaan on haastavaa. Haastava tulkkaustilanne on ollut esimerkiksi tilanne, jossa piti erottaa tulkkauksessa jarrutus keilojen kohdalla vai jarrutuksen aloittaminen keilojen kohdalla.

Tulkin omat tuntemukset ja pelot tekevät tilanteesta myös haasteellisen. Esimerkiksi matkapahoinvointi tai vieraan ajajan kyydissä oleminen saattavat aiheuttaa tulkkaukseen haasteita. Tulkin oma pelko ajotilanteesta, esimerkiksi auton heittelehtiminen, vaikuttaa tulkin työskentelyyn.

Radiopuhelimien toimivuus ja kuuluvuus aiheuttavat oman haasteensa tilanteeseen. Laitteiden kautta tulevasta ohjeista ei saa aina selvää, jolloin tulkkaaminenkin on haasteellista.

5.3.6 Pimeänajo

Haasteellisiksi asioiksi pimeänajossa vastaajat kokevat heikon valaistuksen sekä näkyvyyden. Haastavaa vastaajien mielestä on myös pimeänajosimulaattorin kanssa toimiminen.

Mikäli tilanteessa on heikko valaistus ja näkyvyys, on sekä tulkin että asiakkaan vaikea nähdä viittomista. Pimeäajosimulaattori tekee tulkin kannalta sijoittumisen haastavaksi, sillä tulkin on pakko seistä simulaattorin vieressä ulkopuolella. Näin ollen asiakkaan on käännettävä päätään sivulle nähdäkseen tulkkaus ja samanaikaisesti keskityttävä ajamiseen sekä seurattava edessä olevien näyttöjen tapahtumia.

5.3.7 Moottoripyörä- ja kevytmoottoripyöräkoulu

Vastaajat kokevat haastavaksi sen, että asiakkaaseen ei saada suoraa näköyhteyttä, joten kesken ajon ei ole mahdollista antaa lisäohjeistusta. Esille nousi myös omakohtaisen kokemuksen puuttuminen moottoripyörä- tai kevytmoottoripyörän käsittelystä. Vastaajista haastavaa oli kentällä sijoittuminen sekä reittien tulkkaaminen. Myös asiakkaiden kuuleminen ja näkeminen saattaa olla haastavaa.

Omakohhtaisen kokemuksen puuttuminen voi olla ongelmallista, sillä tulkki ei itse tiedä kuinka vaihteet ja muu laitteisto toimii sekä kuinka pyörää käsitellään. Tämä voi vaikeuttaa viittomakielisen ratkaisun löytymistä.

Vastaajat kokivat kentällä juoksemisen ja sijoittumisen haastavaksi, koska paikkaa täytyy vaihtaa sen mukaan, missä oppilas liikkuu. Tärkeintä on, että oppilaalla on näköyhteys, jotta ohjeet tulevat välitetyiksi. Reittien tulkkaamisessa vaikeaa on tulkata asia siten, ettei tulkki anna valmiita vastauksia. Tavoitteena on, että oppilas osaa ratkaista ajoreitit ja esimerkiksi kaistan vaihdot itsenäisesti.

Ongelmallisuutta aiheuttaa myös moottoripyörän ääni, joka vaikeuttaa opettajan puheen kuulemista. Oppilaan ymmärtämistä vaikeuttaa päässä oleva kypärä, jolloin ei ole mahdollista nähdä huuliota. Myös ajohansikkaat vaikeuttavat viittomisen ymmärtämistä.

6 RATKAISUTAVAT

Tähän lukuun olemme koonneet ratkaisutapoja, joita tulkit ovat käyttäneet haastaviksi kokemissaan tilanteissa. Selkeyden vuoksi jokaisesta autokoulun osa-alueesta on koottu oma ratkaisutapataulukko, joka helpottaa tiedon hakua.

Kyselyn vastauksista kävi ilmi, että tulkkien mielestä olisi hyvä, mikäli autokoulussa olisi koko ajan sama tulkki. Näin viittomat pysyisivät samana sekä tulkille että asiakkaalle. Tämä helpottaisi tilanteen kulkua, sillä näin viittomia ja käytännön asioita ei tarvitsisi joka kerta sopia erikseen uudelleen.

6.1 Teoriatunti

Taulukkoon on poimittu tulkkien mainitsemia ratkaisutapoja teoriatunneilla. Taulukko sisältää mainintoja sijoittumisesta, asiakkaan kanssa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta, parityöskentelystä, etukäteisvalmistautumisesta sekä tulkkausratkaisuksista.

TAULUKKO 1. Teoriatuntien tulkkaustilanteiden ratkaisutapoja

<p>Sijoittuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - näkemällä saman kohteen kuin opettaja - vaihtamalla paikkaa tarvittaessa - lähelle videolaitteita / muita havaintomateriaaleja - luokan etuosaan - seisomalla ja liikkumalla opettajan mukana - istumalla pyörivällä tuolilla
<p>Asiakkaiden kanssa vuorovaikutus</p> <ul style="list-style-type: none"> - tarkistamalla viittoman - pyytämällä opettajaa toistamaan - pyytämällä opettajaa hidastamaan - tarkistamalla asian vielä jälkikäteen
<p>Parityöskentely</p> <ul style="list-style-type: none"> - katsomalla parilta - olemalla videoiden ja vauhdikkaan puheen tukena - tukemalla
<p>Etukäteisvalmistautuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - keskustelu oppilaan tai opettajan kanssa → viittomat / aihe - oma aiempi kokemus ja ammattitaito
<p>Tulkkausratkaisuja</p> <ul style="list-style-type: none"> - sormittamalla - selittämällä - pitämällä viivettä

Tulkit kertoivat sijoittuvansa siten, että he näkevät saman kohteen kuin opettajakin näkee. Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli opettaja esimerkiksi käyttää havaintomateriaalina dvd:tä, olisi tulkinkin hyvä nähdä, mitä dvd:ltä tulee. Näin hän pystyy paikantamaan ja tulkkaamaan asiat samoin kuin kuulevatkin ne näkevät ja kuulevat. Vastaajat mainitsivat, että tilat saattavat olla hyvinkin pienet tai hankalan malliset, jolloin tulkin tarvitsee vaihtaa tarvittaessa paikkaa. Monet tulkit kokevat parhaaksi tulkkauspaikaksi luokan etuosan. Näin on mahdollista nähdä sekä opettaja että oppilaat. Mikäli opettaja liikkuu paljon tai käyttää apumateri-

aaleja, osa vastaajista kokee tällöin helpommaksi liikkua opettajan mukana. Pyörivän tuolin käyttö helpottaa liikkumista sekä havaintomateriaalin katsomista.

Asiakkaan kanssa on helpompi toimia, mikäli hänen kanssaan pystyy kommunikoimaan ja keskustelemaan sekä etu- että jälkikäteen. Viittomakieliseltä asiakkaalta on mahdollista tarkistaa viittoma tai sopia tiettyjen viittomien käytöstä. Autokouluopettajan kanssa on mahdollista keskustella esimerkiksi tulevan tunnin aiheesta ja kulusta. Mikäli opetus tuntuu etenevän liian nopeasti, tulkilla on aina mahdollisuus pyytää puhujaa tai viittojaa hidastamaan tai toistamaan. Näin taataan tulkkauksen hyvä laatu. Osa tulkeista kertoi voivansa palata tulkkauksilanteeseen vielä jälkikäteen, mikäli kokevat, että asia on jäänyt epäselväksi. Näin saadaan varmistettua, että tärkeät asiat tulevat ymmärretyksi oikein.

Vastaajat korostivat paritulkkauksen merkitystä. Vastaajat kertoivat, että parilta on mahdollista katsoa tulkkauksratkaisuja sekä saada tukea. Parin on mahdollista saada tukea esimerkiksi vauhdikkaissa videopätkissä, joissa monta asiaa voi tapahtua samanaikaisesti.

Suuri osa vastaajista kokee etukäteisvalmistautumisen tärkeäksi. Oppilaalta tai opettajalta on mahdollista kysyä ennen tulkkauksen alkua viittomia tai asiasanoja. Opettajan kanssa on mahdollista keskustella tulkkaukspaikasta tai yleisesti tulkin työnkuvasta. Näin saadaan tilanne kaikille osapuolille selkeäksi. Oppilaalta on mahdollista saada tietoa, miten tulkkaukset on aiemmin samassa tilanteessa toteutettu ja onko oppilaalla joitakin viittomia, joita hän on tilanteessa aiemmin käyttänyt.

Vastaajat käyttävät hankalimmissa tilanteissa tulkkauksratkaisuina sormittamista, asioiden selittämistä sekä pidempää viivettä. Tulkit kuitenkin totesivat, että sormittaminen vaatii asiakkaalta hyvää suomen kielen taitoa. Joissakin tilanteissa sormittaminen on kuitenkin pakollista, sillä oppilaan on osattava termi myös suomen kielellä.

6.2 Ajotunti

Taulukkoon on koottu tulkkien mainitsemia ratkaisutapoja, joita he ovat käyttäneet ajotuntitulkkauksitilanteissa. Taulukko on jaoteltu sijoittumiseen, tulkkauksen toteutumiseen autossa, asiakkaan kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen sekä tulkin reaktioihin.

TAULUKKO 2. Ajotuntien tulkkauksitilanteiden ratkaisutapoja

<p>Sijoittuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - takapenkillä keskellä - takapenkillä opettajan takana - takapenkillä oppilaan takana - kuorma-autossa oppilaan ja opettajan välissä
<p>Tulkkauksen toteutus autossa</p> <ul style="list-style-type: none"> - taustapeilin kautta - oppilaan viereen takapenkiltä - pysäyttämällä auton tulkkausta varten - takapenkiltä siten, että oppilas katsoo taakse oikean olkansa yli
<p>Asiakkaiden kanssa vuorovaikutus</p> <ul style="list-style-type: none"> - opettajalle tiedotetaan tulkkauksen viiveestä ja kielen erilaisuudesta → ajon aikana ei voi puhua kokoajan - opettajalle kerrotaan toimintamenetelmistä myös ajoturvallisuuden näkökulmasta - opettajalle opetetaan muutamia viittomia (esim. OIKEALLE, VASEMMALLE, JARRU, KAASU)
<p>Tulkin reaktiot</p> <ul style="list-style-type: none"> - rauhallinen olemus - keskustelu opettajan kanssa omista tunteista (jännitys, pelko, jne.)

Vastaajat sijoittuvat yleisimmin istumaan auton takapenkille. Takapenkillä on mahdollista sijoittua oppilaan taakse, keskelle tai opettajan taakse. Yleisimmin tulkit vastasivat istuvansa takana keskipaikalla. Kuorma-auton ajotunnilla paikaksi oli valittu opettajan ja oppilaan välinen paikka.

Suurin osa vastaajista kertoi, että tulkkaus tapahtuu yleensä takapenkin keskipaikalta taustapeilin kautta. Tulkkausvaihtoehtona on myös tulkata keskeltä takapenkkiä oppilaan viereen. Tällöin tulkin on kurottauduttava turvavöissä eteenpäin. Osa vastaajista kokee parhaimmaksi tulkkausvaihtoehdoksi auton pysäyttämisen tulkkausta varten. Näin oppilaankin on helpompi keksittyä ajamiseen ja liikenteeseen sen sijaan, että hän keskittyisi tämän lisäksi seuraamaan tulkkausta. Tämä vaatii asiakkaiden kanssa etukäteen keskustelemista ja heidän kanssaan asioista sopimista. Tulkkaus on mahdollista myös takapenkiltä siten, että oppilas seuraa tulkkausta oikean olkansa yli. Näin tulkin ei tarvitse liikkua tulkatessaan, mutta tämä vaatii oppilaalta ja opettajalta yhteistyötä liikenteen seuraamisessa ja auton ohjaamisessa. Eräs vastaaja kertoi esimerkkinä tilanteen, jossa opettaja oli pitänyt ratista kiinni ja ohjannut samalla, kun oppilas oli seurannut olkansa yli tulkkausta.

Opettajalle on hyvä ennen ajotuntia selittää tulkkauksen tapahtuvan viiveellä, jolloin ohjeet tulee antaa hyvissä ajoin ennen tulevaa tapahtumaa. Myöskään ajon aikana ei ole hyvä puhua koko ajan, koska oppilaan on vaikea keskittyä liikenteeseen ja tulkkaukseen samanaikaisesti. Vastaajat korostivat, että opettajalle on hyvä opettaa muutamia perusviittomia, jolloin oppilaan ei tarvitse seurata koko ajan takana tapahtuvaa tulkkausta, vaan opettaja voi vierestä näyttää esimerkiksi käännökset sekä kaasun ja jarrun käytön. Näin tilanteesta saadaan sujuvampi ja turvallisempi. Tarkemmat ohjeet ja asiat on hyvä käydä läpi auton ollessa pysäköitynä.

6.3 Teoriakoe

Taulukkoon on koottu tulkkien käyttämiä ratkaisutapoja teoriakoetulkkaustilanteissa. Taulukko on jaoteltu sijoittumiseen, asiakkaan kanssa vuorovaikutuksessa toimimiseen sekä tulkkausratkaisuihin.

TAULUKKO 3. Teoriakokeen tulkkaustilanteiden ratkaisutapoja

<p>Sijoittuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tietokoneruudun viereen - viittomakielistä asiakasta vastapäätä - viittomakielisen asiakkaan viereen - lähelle puhujaa
<p>Asiakkaiden kanssa vuorovaikutus</p> <ul style="list-style-type: none"> - pyytämällä harjoituskysymykset autokoululta etukäteen - keskustelemalla kokeen vastaanottajan kanssa <ul style="list-style-type: none"> → aikarajan poistoa on mahdollista pyytää → kokeen vastaanottajalta on mahdollista kysyä tarkentavia kysymyksiä
<p>Tulkkausratkaisuja</p> <ul style="list-style-type: none"> - väite- ja kysymystyyppien etukäteisharjoittelu - kokeen vastaanottaja lukee kysymykset → tulkkaus puheesta

Hyvänä sijoittumisratkaisuna teoriakokeessa pidetään sijoittumista tietokoneruudun tai viittomakielisen asiakkaan viereen. Näin on mahdollista nähdä mahdollinen liikennetilanne näytöltä ja paikantaa asiat samoin, kuin ne ovat kuvassa. Osa sijoittuu asiakasta vastapäätä siten, etteivät he näe näytöllä olevaa kuvaa. Osa näistä vastaajista totesi, että teoriakokeessa näyttöä ei saa nähdä. Tarkempaa syytä ei tullut vastauksista ilmi. Mikäli kokeessa ei ole aikarajaa ja kysymykset luetaan ääneen, osa vastaajista sijoittuu lähelle puhujaa eli kokeen vastaanottajaa. Näin heillä on mahdollisuus kuulla kysymykset selkeästi.

Asiakkaiden kanssa on hyvä keskustella etukäteen toimintatavoista. Tulkin on hyvä tiedostaa, että harjoituskysymykset on mahdollista saada autokoululta etukäteen, jolloin tulkinkin on mahdollista käydä kysymyksiä ja tulkkausratkaisuja etukäteen läpi. Harjoituskysymykset eivät ole samat kuin varsinaisessa teoriakokeessa vaan ne ovat samantyyllisiä kysymyksiä, jotka oppilaankin on mahdollista saada kotiin harjoiteltavaksi. Teoriakokeen aikaraja on myös mahdollista pyytää poistettavaksi. Tällöin tulkilla ja oppilaalla on enemmän aikaa käydä kysymykset läpi, sekä kokeen vastaanottajalta on mahdollista kysyä tarkentavia kysymyksiä, jotta tulkkauksen laatu saadaan varmistettua.

Osa vastaajista kokee hyväksi harjoitella väite- ja kysymyslauseita etukäteen, sillä teoriakokeen kysymyksissä suomen kieli voi olla haastavaa ja kysymykset on muotoiltu tarkoituksella vaikeiksi.

6.4 Ajokoe

Taulukkoon on poimittu tulkkien käyttämiä ratkaisutapoja ajokoetulkaustilanteissa. Taulukossa on käsitelty sijoittumista, asiakkaan kanssa vuorovaikutuksessa toimimista, tulkin reaktioita sekä tulkkausratkaisuja.

TAULUKKO 4. Ajokokeen tulkkaustilanteiden ratkaisutapoja

<p>Sijoittuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - takapenkillä keskellä - takapenkillä opettajan takana - takapenkillä oppilaan takana
<p>Asiakkaiden kanssa vuorovaikutus</p> <ul style="list-style-type: none"> - tilanteesta keskustelu molempien asiakkaiden kanssa - keskustelu toisen ammattilaisen (esim. ajokokeen vastaanottajan) kanssa tasavertaisena työntekijänä
<p>Tulkin reaktiot</p> <ul style="list-style-type: none"> - rauhallinen olemus
<p>Tulkkausratkaisuja</p> <ul style="list-style-type: none"> - taustapeilin kautta - oppilaan viereen takapenkiltä - tulkkaus auton ollessa pysäköitynä → ajaessa ei viitota / keskustella

Ajokokeessa vastaajat ovat sijoittuneet takapenkille keskelle tai oppilaan taakse. Vastauksista ei käynyt ilmi kuinka tulkkaus oppilaan takaa käytännössä tapahtuu.

Vastauksista selvisi, että asiakkaan kanssa on hyvä keskustella tilanteesta etukäteen. Molempien asiakkaiden kanssa on hyvä käydä läpi, miten tulkkaus tapahtuu ja millaisia aiempia kokemuksia asiakkailla on tulkkaustilanteiden etenemisestä. Tulkin tulee huomioida ajokokeen vastaanottaja oman alansa ammattilaisena ja molemmat voivat hyödyntää toistensa ammattitaitoa.

Tulkin on tärkeää olla itse rauhallinen ja toimia tilanteessa ammattimaisesti. Tulkin olemus vaikuttaa myös tulkkausratkaisuihin. Tulkilla on olemuksellaan mahdollista vaikuttaa sekä oppilaan suoriutumiseen ja jännittämiseen että kokeen vastaanottajan toimintaan.

Tulkkaus toteutetaan taustapeilin kautta takapenkiltä, oppilaan viereen takapenkiltä tai auton ollessa pysäköitynä. Tässä kohtaa vastaajat korostivat, ettei ajon aikana viitottaisi tai keskusteltaisi vaan annettaisiin oppilaalle mahdollisuus keskittyä ajamiseen ja liikenteeseen.

6.5 Liukkaan kelin ajo

Taulukkoon on poimittu tulkkien käyttämiä ratkaisutapoja liukkaan kelin ajon tulkkaustilanteissa. Taulukko on jaoteltu sijoittumiseen teoritunnilla, sijoittumiseen ajoradalla, tulkkauksen järjestymiseen sekä tulkkaustratkaisuihin.

TAULUKKO 5. Liukkaan kelin ajon tulkkaustilanteiden ratkaisutapoja

Sijoittuminen teoritunnilla
<ul style="list-style-type: none"> - opettajan vieressä - kuten normaalilla teoritunnilla
Sijoittuminen ajoradalla
<ul style="list-style-type: none"> - apukuljettajan paikalla - ulkona opettajan vieressä - takapenkillä
Tulkkauksen järjestyminen
<ul style="list-style-type: none"> - tulkataan radiopuhelimen kautta tulevat ohjeet - tulkki opettajan kanssa ulkopuolella → ohjeet tulkataan, kun oppilas ajaa viereen - ohjeet annetaan etukäteen ennen seuraavaa kierrosta
Tulkkaustratkaisuja
<ul style="list-style-type: none"> - kehoon viittominen (esim. lukkojarrutuksen aloitus ja lopetus merkki kehoon)

Liukkaan kelin ajoon kuuluvalla teoriatunnilla vastaajat sanoivat sijoittuvansa samoin kuin normaalilla teoriatunnilla. Osa vastaajista mainitsi sijoittuvansa mahdollisimman lähelle opettajaa tai opettajan viereen. Tämä mahdollistaa tulkille mahdollisimman hyvän kuuluvuuden.

Ajoradalla tapahtuvassa osuudessa vastaajat sanoivat sijoittuvansa asiakkaan autoon pelkääjän paikalle tai takapenkille. Yleensä autokoulun ensimmäisen vaiheen liukkaan kelin harjoituksessa autokoulun opettaja on autossa mukana, jolloin tulkki sijoittuu takapenkille. Toisessa vaiheessa oppilas ajaa radan itsenäisesti, jolloin tulkilla on mahdollisuus istua pelkääjän paikalla. Osa vastaajista kertoi sijoittuvansa kentän laidalle opettajan viereen. Tällöin ohjeet annetaan etukäteen ja harjoituksen jälkeen keskustellaan ajosta. Mikäli tulkki istuu autossa asiakkaan kanssa, ohjeet tulevat radiopuhelimen kautta. Opettaja antaa ohjeet radiopuhelimella, jotka tulkki tulkkaa oppilaalle. Liukkaalla radalla ohjeet annetaan aina kierroskohtaisesti etukäteen. Vastaajat mainitsivat myös, että kuuro asiakas ei yleensä aja radalla ensimmäisenä.

Osa vastaajista sanoi käyttävänsä merkkejä kehoon kuvaamaan esimerkiksi lukkojarrutuksen aloittamista ja lopettamista. Näin informaatio saadaan välitettyä nopeammin ja helpommin. Vastauksista ei kuitenkaan käynyt ilmi, millaisia kehomerkkejä tulkit käyttivät.

6.6 Pimeänajo

Taulukkoon on kerätty tulkkien mainitsemia ratkaisutapoja pimeänajon tulkkaus-tilanteista. Taulukossa on osiot sijoittumiselle, tulkkauksen järjestymiselle sekä tulkkausratkaisuille.

TAULUKKO 6. Pimeänajon tulkkaustilanteiden ratkaisutapoja

Sijoittuminen <ul style="list-style-type: none"> - takapenkillä - apukuljettajan paikalla - pimeänajosimulaattorin vieressä
Tulkkauksen järjestyminen <ul style="list-style-type: none"> - ohjeet etukäteen, keskustelu tilanteen päätyttyä - tulkatessa auton sisävalo päällä - mukana oma taskulamppu
Tulkkausratkaisuja <ul style="list-style-type: none"> - tumma paita ja valkoiset hanskat - tulkkaus auton ollessa pysäköitynä

Mikäli oppilas suorittaa pimeänajoa autokoulun ensimmäisessä vaiheessa, on autossa mukana myös opettaja. Tällöin tulkki sijoittuu autossa takapenkillä. Autokoulun toisessa vaiheessa suoritettavassa pimeänajossa oppilas ajaa harjoitukset itsenäisesti, jolloin tulkin on mahdollista sijoittua apukuljettajan paikalle. Pimeänajo on mahdollista suorittaa myös pimeänajosimulaattorilla, jolloin tulkki sijoittuu simulaattorin viereen laitteen ulkopuolelle.

Vastaajat kertoivat, että myös pimeänajossa ohjeet annetaan etukäteen ja ajon jälkeen voidaan keskustella oppilaan toiminnasta. Tulkkaus tapahtuu yleisimmin auton ollessa pysäköitynä. Vastaajat mainitsivat myös sen, että tulkkauksen mahdollistamiseksi autossa on laitettava sisävalo päälle tulkkauksen ajaksi. Muutama vastaajista sanoi ottavansa tilanteisiin mukaan oman taskulampun. Näkyvyyden varmistamiseksi vastaajat käyttivät tulkatessaan tummaa paitaa ja valkoisia hanskoja.

6.7 Moottoripyörä- ja kevytmoottoripyöräkoulu

Taulukkoon on kerätty tulkkien mainitsemia ratkaisutapoja moottoripyörä- ja kevytmoottoripyöräkoulutilanteista. Taulukossa on osiot sijoittumiselle, asiakkaan kanssa tapahtuvalle vuorovaikutukselle sekä tulkkauksen järjestymiselle.

TAULUKKO 7. Moottoripyörä- ja kevytmoottoripyöräkoulutilanteiden ratkaisutapoja

Sijoittuminen
<ul style="list-style-type: none"> - autossa opettajan kanssa - kentällä opettajan vieressä - kentällä oppilaan näköpiirissä
Asiakkaiden kanssa vuorovaikutus
<ul style="list-style-type: none"> - opettajan ohjeistaminen käyttämään itse käsimerkkejä (esim. oikea, vasen, kytkimen ja kaasun rytmi ja säätely)
Tulkkauksen järjestyminen
<ul style="list-style-type: none"> - tulkki tulkkaa tunnin alussa ja lopussa - reittiohjeet tulkataan etukäteen - keskustelemista ja lisäohjeita varten pysähdytään ennalta sovitussa paikassa

Vastaajat sijoittuvat moottoripyörä- tai kevytmoottoripyöräajotunnilla autoon opettajan kanssa. Kentällä tapahtuvissa käsittelyharjoituksissa vastaajat sijoittuvat opettajan viereen ja oppilaan näköpiiriin.

Vastaajien mielestä on tärkeää ohjeistaa opettajaa itse käyttämään joitakin käsimerkkejä. Opettajan on helppo itse näyttää esimerkiksi suunnat sekä kytkimen ja kaasun säätelyn. Kaasun voimakkuus voidaan näyttää käden liikkeellä.

Liikenteessä tapahtuvilla ajotunneilla tulkki tulkkaa etukäteen reittiohjeet sekä ajotunnin kulun. Ajotuntien aikana on mahdollista pysähtyä keskustelemaan

ennalta sovittuun paikkaan ja käydä läpi ongelmakohtia ja antaa lisäohjeita. Tuntien jälkeen voidaan myös keskustella ajotunnin kulusta.

7 POHDINTA

Autokoulutulkkausta ei ole juurikaan tutkittu, jonka vuoksi tuloksilla on uutuusarvoa viittomakielialalla. Useat kuurot käyvät autokoulun ja he tarvitsevat siellä tulkkausta. Tämän vuoksi kootuista ratkaisumalleista voidaan ajatella olevan käytännön hyötyä viittomakielen tulkin työssä. Työmme ajatuksena ei ole ollut tehdä tulkeille ohjekirjaa, jonka mukaan heidän tulisi toimia, vaan olemme halunneet kerätä yhteen vaihtoehtoja, kuinka on mahdollista toimia.

Kyselyyn vastanneet ovat itse viittomakielentulkkeja, jotka ovat toimineet tulkeina autokoulutilanteissa. Olemme saaneet laajan vastausmäärän alalla toimivien tulkkien määrään nähden.

Opinnäytetyömme perusteella voidaan päätellä, että tulkit kaipaivat autokoulutulkkaukseen yhteneväistä viittomistoa. Monet vastaajista kertovat autokoulutulkkauksen sujuvan siinä, missä mikä tahansa muukin opiskelutulkkaus. Suurimmalla osalla kyselyyn vastanneista tulkeista on itsellään ajokortti, mikä varmasti vaikuttaa siihen, että he tietävät pääpiirteittäin, mitä autokoulussa käsitellään. Osa vastaajista kokee, että oma tietämättömyys aiheesta vaikutti siihen, ettei pysty tuottamaan parasta mahdollista tulkkausta. Myös erilaiset auton, auton moottorin tai moottoripyörän osat tuottavat hankaluuksia, mikäli ei tiedä, miten osat toimivat. Tästä voi käyttää esimerkkinä auton moottorin osien, kuten mäntien ja sylinterien, toimintaa.

Vastaajat jaottuvat eri puolille Suomea. Suurin osa vastaajista oli Länsi-Suomen alueelta. Vähiten vastaajia oli Keski-Suomesta. Emme kuitenkaan kokeneet, että tulkin maantieteellinen sijaintinsa vaikuttaisi hänen taitoonsa toimia viittomakielen tulkkina autokoulussa.

Suurin osa vastaajista ja alalla toimivista tulkeista on naisia. Voidaan pohtia, vaikuttaako naisvaltainen ala siihen, että autoon liittyvät asiat koetaan joskus haastavina. Tulkillä on kuitenkin vastuu valmistautua tulevaan työhönsä ja mahdollisesti hankkia sanastoa sekä viittomistoa kollegoilta tai muiden yhteyksien, kuten viittomakielisten tuttujen, kautta. Tulkin on pyrittävä aina tuottamaan

parasta mahdollista laatua, jotta asiakkaalle taataan yhdenvertainen oppimis-mahdollisuus kuulevien oppilaiden kanssa.

Haastavimmiksi asioiksi tulkit kokevat erityisesti termit, sijoittumisen, videomateriaalit sekä tulkkauksen viiveen eli sen, että opettajan tulisi osata antaa ohjeet hyvissä ajoin ennen tapahtuvaa tilannetta, jotta tulkki ehtii tulkkaamaan asian ennen kuin oppilaan tarvitsee toimia. Monet vastaajat kuitenkin sanovat, että on tärkeää kertoa opettajalle tulkin työstä sekä molempien työtä helpottavista asioista, kuten siitä, että opettajan on mahdollista opetella muutamia viittomia, esimerkiksi viittomat OIKEALLE, VASEMMALLE, JARRUTA.

Tulkeilla on erilaisia toimintatapoja autokoulutilanteissa. Osa valmistautuu etukäteen, osa ei valmistaudu lainkaan. Jokaisessa autokoulun osa-alueessa valmistautumistapana nousee esille viittomien etukäteispohdinta. Suosituimmat valmistautumistavat ovat autokoulukirjaan tutustuminen, asiakkaiden kanssa etukäteen asioista sopiminen, kysymysten läpikäynti etukäteen sekä tilanteiden etukäteispohdinta. Kukaan tulkeista ei maininnut, että olisi kohdannut huonoja valmistautumistapoja. Tästä voi mielestämme päätellä, että lähes mikä tahansa valmistautumistapa helpottaa tulevaa tulkkausta. Lisäksi on tärkeää keskustella molempien osapuolten kanssa, jotta tulkkauksesta saadaan mahdollisimman sujuva ja onnistunut.

Uskomme, että työllemme on käyttöä, sillä autokoulutulkkauksia on paljon eikä yhteneväisiä toimintatapoja ole käytössä. Opinnäytetyömme pohjalta tulkkien on mahdollista nähdä, miten toiset tulkit ovat toimineet, ja muokata ratkaisutapoja itselleen sopiviksi.

Useat vastaajista toivat esille, että autokoulutulkkaukseen kaivattaisiin yhteneväisiä viittomia esimerkiksi dvd:n muodossa. Nykyään tulkeilla ei ole kaikkiin suomenkielisiin sanoihin viittomakielistä vastinetta tai tulkit käyttävät tunneilla eri viittomia samasta käsitteestä. Tämä voi olla myös viittomakieliselle asiakkaalle hämmentävää, jos jokaisella tunnilla on eri tulkki, joka käyttää eri viittomia jo aiemmin käsitellyille asioille. Ihanteellinen tilanne autokoulutulkkauksessa, tai missä tahansa muussa pitempikestoisessa tulkkauksessa, olisi se, että sama tulkki voisi olla läpi koko autokoulun. Näin asiakkaalla ja tulkilla olisi samat viittomat ja yhteinen tieto siitä, mitä on käsitelty aiemmilla tunneilla.

Törnroos ja Ylkänen (2010) ovat keränneet aiemmin vain tietyn alueen autokouluviittomistoa ja lisäksi työ oli tehty tilaustyönä tulkkifirmalle. Jatkotutkimukseksi ehdotammekin, että autokouluun liittyvät viittomat kerättäisiin ja niistä tehtäisiin esimerkiksi dvd, joka olisi kaikkien tulkkien käytettävissä. Lisäksi autokoulutulkkauksen haasteita voisi tutkia viittomakielisten asiakkaiden tai autokouluopettajien näkökulmasta: onko esimerkiksi asioita, joihin he toivoisivat parannusta.

LÄHTEET

- Autokoululiitto i.a.. Viitattu 9.2.2011. <http://www.autokoululiitto.fi/sivu.php?id=16>
Tuloste tekijöiden hallussa.
- Diak i.a. Viitattu 1.5.2011. <http://www.turku.diak.fi/viittomakielentulkki>
- Humak i.a. Viitattu 1.5.2011. <http://www.humak.fi/opiskelu/opiskelu-humakissa/viittomakielentulkki>
- Jyrinki, Erkki 1977. Kysely ja haastattelu tutkimuksessa. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab.
- Jyväskylän yliopisto – Koppa i.a. Viitattu 24.2.2011
<https://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/kyselyt> Tuloste tekijöiden hallussa.
- Koulutusnetti i.a. Viitattu 9.2.2011
<http://www.koulutusnetti.fi/index.php?file=551> Tuloste tekijöiden hallussa.
- Kuurojen Liitto ry i.a. Viitattu 1.3.2011. <http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Viittomakieli/>
- Kuurojen Liitto ry 2006. Opiskelutulkkaus. Viitattu 1.5.2011.
<http://www.kl-deaf.fi/File/752ce14a-8643-4341-9bc4-168d3068079a/Opiskelutulkkaus.pdf>
- Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 2010/133. 19.2.2010. Viitattu 1.5.2011. <http://www.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/20100133>
- Liikenteen turvallisuusvirasto TraFi i.a. Viitattu 9.2.2011.
http://www.ake.fi/AKE/Ajokortit_ja_tutkinnot/Tutkinnot/ Tuloste tekijöiden hallussa.
- Rintee, Tapani (toim.) 2006. Autokoulun oppikirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 5/2002. Asioimistulkin ammattisäännöstö. Viitattu 1.5.2011.
<http://www.sktl.fi/@Bin/33669/asioimistulkin+ammattis%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6st%C3%B6.pdf>
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry. Viitattu 28.3.2011.
<http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/ammatti/> Tuloste tekijöiden hallussa.
- Taideteollinen korkeakoulu – Virtuaaliyliopisto i.a. Viitattu 24.2.2011.
http://www2.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/1364_empii_r.html#kysely Tuloste tekijöiden hallussa.
- Tieliikennelaki Ajokorttiasetus 1990/845. 7.9.1990. Viitattu 24.2.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19900845>
- Tommola, Jorma 2006. Tulkkaus kognitiivisesta näkökulmasta. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä – Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 128–142.
- Vehkalahti, Kimmo 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi
- Viittomakielisen opetuksen portti Viivi i.a. Viitattu 1.5.2011.
<http://www.viivi.fi/viittomakieli.htm>

LIITTEET

LIITE 1: Saatekirje

Hei!

Olemme neljännen vuosikurssin viittomakielen tulkkiopiskelijoita Turun Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä autokoulutulkkauksen haasteista.

Kysely on jaoteltu kahdeksaan osioon; taustatiedot, teoriatunti, ajotunti, teoriakoe, ajokoe, moottoripyörä/kevytmoottoripyörä, liukkaan kelin ajo/pimeänajo sekä muuta osio. Kysymykset on suunniteltu siten, että voit vastata vain niihin osioihin, joissa olet itse ollut tulkkina.

Vastaukset käsitellään anonymisti ja käytämme niitä vain opinnäytetyössämme. Toivomme, että vastaatte aihetta koskevaan kyselyyn 28. helmikuuta mennessä. Pääsette vastaamaan kyselyyn seuraavasta linkistä.

Ystävällisin terveisin

Janina Alankoja ja Annina Piironen

LIITE 2: Kysely

Kysely

Autokoulutulkkauksen haasteet

1. Olen
mies
nainen
2. Olen toiminut tulkkina
0-5 vuotta
5-10 vuotta
yli 10 vuotta
3. Millä alueella toimit tulkkina?
Länsi-Suomi
Etelä-Suomi
Itä-Suomi
Keski-Suomi
Pohjois-Suomi
4. Minulla on ajokortti
Kyllä
Ei
5. Olen käynyt autokoulun vuonna ____
6. Olen ollut tulkkina teoriatunnilla
Kyllä
Ei
7. Miten valmistaudut teoriatunnin tulkkaukseen?

8. Miten opettaja on reagoinut läsnäoloosi?
9. Teoriatunnilla haastavaksi koetut asiat (valitse kaikki itsellesi sopivat ja perustele vastauksesi)
- Termit
 - Videomateriaali
 - Käsiteltävät aiheet
 - Opettajan toiminta
 - Sijoittuminen
 - Muu, mikä?
10. Kuinka olet ratkaissut haastavat tilanteet teoriatunnilla?
11. Minkälaisia sijoittumISRatkaisuja olet tehnyt teoriatunnilla ja minkä koet parhaimmaksi (mainitse kaikki vaikka ratkaisu ei olisi ollut hyvä)?
12. Onko jotain muuta, mitä haluat tuoda esille teoriatunnin tulkkauksesta?
13. Olen ollut tulkkina ajotunnilla?
- Kyllä
 - Ei
14. Miten valmistaudut ajotunnille?
15. Miten opettaja on reagoinut läsnäoloosi?
16. Koetko ajotunnin jollakin tavalla pelottavaksi?
- Kyllä, miksi?
 - Ei
17. Onko eteen koskaan tullut vaaratilanteita?
- Kyllä, millaisia?
 - Ei

18. Ajotunnilla haastavaksi koetut asiat (valitse kaikki itsellesi sopivat ja perustele vastauksesi)

Sijoittuminen

Termistö

Opettajan toiminta

Muu, mikä

19. Mitä sijoittumisratkaisuja olet tehnyt ajotunnilla ja minkä koet parhaimmaksi (mainitse kaikki vaikka ratkaisu ei olisi ollut hyvä)?

20. Kuinka viitot oppilaalle autossa?

Peilin kautta

Viereen

Muuten, miten?

21. Onko jotain muuta, mitä haluat tuoda esille ajotunnin tulkkauksesta?

22. Olen ollut teoriakokeessa tulkkauksessa

Kyllä

Ei

23. Miten valmistaudut teoriakokeeseen?

24. Olen saanut teoriakokeen harjoituskysymykset etukäteen

Kyllä

Ei

25. Olen käynyt kysymykset etukäteen

Kyllä, onko ollut hyötyä?

Ei, miksi?

26. Oletko ollut tulkkamassa harjoitusteoriakoetta?

Kyllä

Ei

27. Oletko ollut tulkkamassa samalle oppilaalle sekä teoriatunneilla että teoriakokeessa?

28. Mitä hyötyjä tai haittoja koet siitä, että teoriatunnilla ja teoriakokeessa on sama tulkki?

29. Mitä hyötyjä tai haittoja koet siitä, että teoriatunnilla ja teoriakokeessa on eri tulkki?

30. Minkälaisia sijoittumISRatkaisuja olet tehnyt teoriakokeessa ja minkä koet parhaimmaksi (mainitse kaikki vaikka ratkaisu ei olisi ollut hyvä)?

31. Miten varmistat, ettei oppilas saa vinkkejä vastaukseen olemuksestasi tai tulkkauSRatkaisuistasi? Esimerkiksi positiivinen tai negatiivinen ilme vastausvaihtoehtoja viitottaessa.

32. Mitä haastavia tilanteita olet kokenut teoriakokeessa ja miten olet ne ratkaissut?

33. Onko jotain muuta, mitä haluat tuoda esille teoriakokeen tulkkauksesta?

34. Olen ollut tulkkina ajokokeessa

Kyllä

Ei

35. Miten valmistaudut ajokokeeseen?

36. Miten ajokokeen vastaanottaja on suhtautunut tulkin läsnäoloon?

37. Minkälaisia sijoittumISRatkaisuja olet tehnyt ajokokeessa ja minkä koet parhaimmaksi (mainitse kaikki vaikka ratkaisu ei olisi ollut hyvä)?

38. Kuinka viitot oppilaalle autossa

Peilin kautta

Viereen

Muuten, miten?

39. Mitä haastavia tilanteita olet kokenut ajokokeessa ja miten olet ne ratkaissut?

40. Onko jotain muuta, mitä haluat tuoda esille ajokokeen tulkkauksesta?

41. Olen ollut tulkkamassa moottoripyörä- / kevytmoottoripyöräkoulussa?

Kyllä

Ei

42. Miten tulkkauS järjestyy ajotunneilla / ajokokeessa?

43. Mitä haastavia tilanteita olet kokenut moottoripyörä- / kevytmoottoripyöräajotunneilla tai -kokeessa?

44. Olen ollut tulkkina liukkaan kelin ajossa

Kyllä

Ei

45. Kuinka tulkkauS järjestyy liukkaan kelin ajossa?

46. Mitä haastavia tilanteita olet kokenut liukkaan kelin ajossa?

47. Olen ollut tulkkina pimeänajossa

Kyllä

Ei

48. Kuinka tulkkaus järjestyy pimeänajossa?

49. Mitä haastavia tilanteita olet kokenut pimeänajossa?

50. Kuvittele ajotuntitilanne, jossa kaikki on sujunut onnistuneesti. Mitä on tapahtunut ja mitkä asiat ovat vaikuttaneet onnistumiseen?

51. Kuvittele ajotuntitilanne, jossa kaikki on epäonnistunut. Mitä on tapahtunut ja mitkä asiat ovat vaikuttaneet epäonnistumiseen?